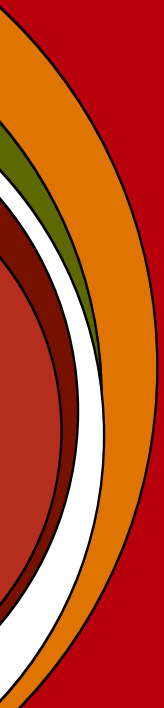

INTEGRATION
OCH MÅNGFALD
– *bara honnörsord eller ...*

innehåll

2 GUNNAR SÜDOW

FÖRORD

3 ALIREZA AFSHARI

MISSLYCKAD INTEGRATION I SVERIGE?
SATSA PÅ FOLKBIBLIOTEKET!

7 CHRISTINA EKBOM

BIBLIOTEKENS INVANDRARVERKSAMHET
– NEGATIV SÄRBEHANDLING?

10 ÅGOT BERGER

BIBLIOTEKERNES NYE SUCCES OG UDFORDRINGER

16 INGA-LENA PERSSON

LÄRA NÄRA

19 ELISABET HÅKANSSON

INTRYCK FRÅN STUDIEBESÖK PÅ
BIBLIOTEK I QUEENS, MARS 2003

23 CAROL KATZ

FAKTA OM BARN- OCH UNGDOMS-
VERKSAMHETEN VID QUEENS LIBRARY

Foto, Pierre Skönnegård.

Förord

Integration och Mångfald

- bara honnörsord eller....

Vår region, precis som övriga Sverige, präglas alltmer av etnisk, språklig- och kulturell mångfald – Integration och Mångfald har blivit samhälleliga honnörsord, nyckelbegrepp, ja, kanske t o m överlevnadsbegrepp. Men integration beskrivs och menas oftast som ensidig; Mångfalden skall anpassas till det svenska.

I oktober förra året anordnade vi tillsammans med Internationella biblioteket i Stockholm, en nationell/regional konferens där vi lät representanter, alltifrån den statliga nivån ner till den lokala, svara på frågan ”Vilken roll kan biblioteket spela i integrationsprocessen?” Och svaren mynnade ut i; Stor och viktig – men en roll som kan bli än större och viktigare.

Med vetskap och kunskap om bibliotekens centrala roll som mötesplats för invandrare och företrädare för det mångspråkiga och mångkulturella Sverige vill Regionbiblioteket på olika sätt arbeta med att pröva, stödja och fördjupa en ömsesidig integration – en integration som gäller alla, på ett antal bibliotek runt om i regionen.

I detta nummer av Framsteget får vi ta del av åsikter, tankar, engagemang och goda exempel som berör just bibliotekens arbete med Integration och Mångfald från en rad olika håll.

Mycket gott har gjorts och görs – men mer kan göras. Välkommen in i det arbetet.

GUNNAR SÜDOW

Bibliotekskonsulent, Regionbibliotek Västra Götaland

Misslyckad integration i Sverige? Satsa på folkbiblioteket!

*”världen har kommit till Sverige
vi har en unik chans
att berika vår kultur
göra vårt liv intressantare
i kontakt med invandrarna”*

Birger Norman

I mitt tacktal den 8 maj 2003 när jag med stor glädje tog emot Bengt Hjelmqvists utmärkelse sa jag till publiken att jag var glad, stolt och överraskad. Där fanns det inte tid för förklaring men nu vill jag gärna dela med mig något av mina tankar kring: Integration och den mångkulturella biblioteksverksamheten i Sverige.

Integration som sammanförande till en enhet är bekant för oss alla. Integration är ingenting annat än ett ömsesidigt möte och en dialog mellan människor. Varför uppfattas detta medvetet eller omedvetet ensidigt och varför ställs kraven bara på de nyanlända?

Foto, Pierre Skönnegård.

Vad beror det på? Vad har vi för roll som folkbibliotekarier, framförallt vi som arbetar med det mångkulturella biblioteket, i våra försök att främja och stödja integrationen?

Varför ställer jag högre krav på just folkbiblioteket och inte på andra sorters bibliotek? Varför tror jag på folkbiblioteket som den enda demokratiska institutionen som finns i samhället?

När jag sommaren 1990 kom till Sverige - där lågkonjunktur och lasermannen spred skräck bland invandrare runtom i landet - kände jag bara till fyra nordiska författare; Astrid Lindgren, H. C. Andersen, Henrik Ibsen och August Strindberg och ingenting om det fantastiska folkbiblioteken här i Sverige.

Jag hamnade som alla andra nyanlända i ett invandrantätt område med hög andel invandrare, och svenskfödda med sociala och ekonomiska problem.

Foto, Pierre Skönnegård.

Folkbiblioteket i området hjälpte mig att ta reda på mina rättigheter i det nya samhället, se på möjligheter och att lära mig språket. Tack vare folkbiblioteket integrerades jag och det fick mig att välja världens bästa yrke – bibliotekariens.

Frågan är om alla nysvenskar ska integrera sig i samhället.

Svaret är "JA"! men det är bara en dröm som jag har. Integration som möte och dialog underlättar livet på jordklotet, inte bara i Sverige. Men jag kan tyvärr inte leva med mina drömmar och visioner. Det finns de som inte vill integrera sig och vill leva i den tradition som finns från arbetskraftsinvandringen på 60- och 70-talen. Men jag tror att även dessa människor vill att deras barn ska lära sig språket och kulturen i Sverige. För utanförskap kan skapa fattigdom, depression, gängbildning och brottslighet. Det vet vi alla.

Men vad ska vi göra med ett samhälle där barn födda i landet kallas för andra generationens invandrare, trots att uttrycket har försvunnit från statistiken? Vad ska vi göra med ett land, där fotbollslaget Assyriska med svenskfödda spelare eller grabbar födda i Sverige med föräldrar av en annan härkomst, kallas för invandrarlag?

Vad ska vi göra med ett land där man fortfarande ser på invandrare som exotiska varelser? Frågorna är oändliga och svaren är inte alltid lätta.

En viktig fråga till oss yrkesverksamma inom folkbibliotek är; har vi lyckats eller misslyckats i vårt integrationsarbete, och har vi svikit eller inte? Jag har inte svaren. Det jag vet är att det är otroligt mycket som vi inom folkbiblioteken kan och ska göra för en lyckad integration.

Dagens Sverige är ett land med ökade klyftor även bland svenskfödda. Vi lever i ett segregerat samhälle - segregerade skolor, bibliotek, bostadsområden, arbetsplatser m m. Det värsta är att så länge som jag blir kallad iranier och inte svensk-iranier, och så länge som min son som är född i Sverige kallas för andra generationens invandrare har vi mycket arbete framför oss.

Positivt med Sverige är dock att vi har en integrationspolitik och inte invandringspolitik, en integrationsminister och inte invandrarminister, i jämförelse med vissa europeiska länder, t.ex. vårt grannland Danmark, så ser vi på invandrare som resurser och möjligheter och inte bara som "de andra" eller enbart "främlingar".

BIBLIOTEKENS MÖJLIGHETER

Jag ska nu peka på de fem viktigaste punkterna när det gäller folkbibliotekens speciella möjligheter att lyckas i integrationsarbetet:

- Folkbiblioteket är en ofarlig plats för framförallt invandrarflickor och invandrarkvinnor. Det finns idag många bibliotek i Sverige som ordnar poesi-kvällar eller speciella kurser för just dessa.
- Folkbiblioteket skapar förtroende hos invandrarföräldrar genom att hjälpa deras barn med t.ex. läxhjälp och andra aktiviteter.
- Folkbiblioteket kan fungera perfekt som kulturförmedlare. De flesta invandrabarn, framförallt de som bor i invandrantäta områden, har ingen svensk miljö hemma eller ute på gatan. Biblioteket och skolan är de enda institutionerna som kan hjälpa dem att lära sig svenska seder och traditioner och få dem att känna sig någorlunda hemma i det nya landet
- Folkbiblioteket kan ordna familjefester, berättarkvällar, internationella musikprogram etc. vilket skapar möjlighet till informella kontakter
- All undersökning och statistik visar att invandrare är flitigare biblioteksbesökare än svenskar

VAD BEHÖVER VI DÅ I VÅRT FRAMTIDA ARBETE MED INTEGRATION?

Arbetsgruppen "Växthus" inom projektet "Hissa segel och bygga vindskydd" som jag är medlem i har påbörjat ett nytt försök med att besvara dessa frågor och kommit bland annat fram till en lösning.

Det vi behöver är ett gemensamt interkulturellt förhållningssätt i form av respekt och förståelse för andra kulturer och den mångfald som andra kulturer skänker.

Ett sådant förhållningssätt kan skapas genom att:

- Aktualisera frågan hos olika myndigheter och beslutsfattare. Detta kan ske genom en kampanj där olika personer ställs mot väggen och får svara på frågan om hur det interkulturella synsättet kommer till uttryck i integrationsarbetet. Som exempel kan nämnas att många kommuner, kommundelar och stadsdelar inriktar sitt arbete på speciella insatser för barn och ungdomar i segregerade områden. På vilket sätt kommer frågan om det interkulturella perspektivet till uttryck i dessa strävanden?
- Tydliggöra frågan i olika publikationer
- Nämna det interkulturella perspektivet i alla planerade insatser

Olof Palme sa någon gång i ett tal att "det finns inte vi och dom, det finns bara vi" och jag är helt övertygad om att folkbiblioteket kan skapa den Vi-känslan.

ALIREZA AFSHARI

Barn och ungdomskonsulent, Stockholms stadsbibliotek

Bibliotekens invandrarverksamhet

– negativ särbehandling?

Tänk dig att du är invandrare t ex från Iran och besöker ett svenskt folkbibliotek. Du känner dig inte ensam, på biblioteket finns många andra invandrare.

Du går fram till informationsdisken och frågar efter böcker på ditt språk.

- Javisst, säger bibliotekarien. Jag skall visa dig.

Hon följer med till en hylla där det står ungefär 25 böcker.

- Här har vi böcker på ditt språk. Var så god.

Du tittar närmare på böckerna. Där finns några kärleksromaner och thrillers. Det finns också några klassiker, som du läst i skolan. Men var finns datahandböckerna som du skulle behöva ha, för att bättre kunna förstå den kurs du går på? Nå, biblioteket har väl inga sådana, tänker du och går mot utgången. -Jag får väl försöka få tag på dem genom min släkt.

Vid utgången stannar du till vid de utländska tidningarna. Så bra! Det finns en dagstidning för dig. Den är visserligen två veckor gammal, så du kan inte läsa om den aktuella situationen i hemlandet. Nåja, du glider ner i en fåtölj. Gamla nyheter kan också ha sitt intresse.

Medan du sitter och läser ser du en av dina svenska kurskamrater gå fram till samma informationsdisk. Han frågar efter datahandböcker. Och ja, bland de svenska böckerna finns flera olika att välja på. Suck.

FÖRÄNDRAD REFERENSINTERVJU

Låntagaren i exemplet ovan är en ganska typisk biblioteksbesökare. Han låter sig nöja med de svar han får. Oftast strosar han runt på biblioteket på egen hand utan att ställa några frågor alls.

Vad gick då snett i exemplet ovan? Jo, bibliotekarien missade att genomföra någon referensintervju. Hon frågade inte om det var någon särskild typ av bok, som låntagaren sökte. Hade hon gjort det hade hon inte förtjust lämnat låntagaren vid den lilla depositionen med ett "Här finns böcker på ditt språk". Hon kunde ha erbjudit sig att köpa en bok på området, låna in från länsbiblioteket eller från Internationella biblioteket.

Så småningom satte sig låntagaren med en flera veckor gammal tidning. Han var tacksam över att det ändå fanns en tidning på det egna språket. Men egentligen var han intresserad av att läsa om den senaste politiska utvecklingen.

Även här har biblioteket tillgång till resurser, som låntagaren inte kände till. Kanske var det därför han inte bad om hjälp? Hade det t ex funnits en dator på tidningsavdelningen skyltad "För våra nya svenskar" skulle han ha kunnat hitta fram till Kiosken och dess utbud.

BIBLIOTEKEN I DET MÅNGKULTURELLA SAMHÄLLET

Dagens samhälle är mångkulturellt. 1,8 miljoner människor – eller var femte invånare - är antingen själv född i något annat land eller har en/båda föräldrarna födda där. Hur skall då biblioteken förhålla sig i den situationen? *Kanske är det dags att sluta med en invandrarverksamhet, som på många håll är ytterst begränsad, och istället låta den ordinarie verksamheten tillgodose alla besökargrupperns intressen?*

Bibliotekens *övergripande målsättning* skall naturligtvis vara giltig för alla målgrupper. Om biblioteket exempelvis skall satsa på informationsförmedling, då skall det förmedla information även till invandrare! I dag lägger biblioteken stor vikt vid informationsförmedling och vid att utveckla sin roll i det livslånga lärandet. Men invandrarna får ofta nöja sig med depositioner om ett 20-tal böcker med blandad spänning, kärlek och några klassiker...

ETT NYTT SÄTT ATT ARBETA

Vad som krävs av biblioteken är ett aktivt förhållningssätt: att man frågar vad besökarna önskar och sedan anstränger sig för att skaffa fram just det. Internet ger tillgång till hundratusentals katalogiserade boktitlar på andra språk som finns tillgängliga vid svenska bibliotek. Enbart länksamlingen Kiosken erbjöd våren 2003 15 500 nätutgåvor av tidnings- och tidskriftstitlar från 220 länder.

Detta betyder bl a att

- biblioteken bör minska antalet allmänna depositioner och öka antalet enstaka lån
- bibliotekspersonalen måste behärska sökfunktionerna för att kunna visa besökarna vilka möjligheter som finns.
- det måste finnas tillräckligt många datorer på biblioteken med länksamlingar till tidningar, tidskrifter och annat av intresse
- biblioteken måste utveckla sina hemsidor ytterligare.

HAR BETECKNINGEN INVANDRARVERKSAMHET NÅGON FRAMTID?

I det mångkulturella Sverige läser både invandrare och infödda svenskar böcker och tidningar på utländska språk. Konstigt nog finns på biblioteken en gammaldags indelning i "invandrarspråk" och "skolspråk". Men invandrare från Nordafrika talar ofta flytande franska och invandrare från Indien har ofta gått i engelskspråkiga skolor. I Sverige lär det vara fler som studerar "invandrarspråket" spanska än "skolspråket" franska. Det är dags att skrota de gamla benämningarna!

Slutsatsen blir att biblioteken bör kunna erbjuda ett aktuellt och rikhaltigt utbud på olika språk för dem som så önskar med hjälp av egna resurser, länsbiblioteken, lånecentralerna och Internet. Kanske blir det snart dags att även skrota benämningen Invandrarverksamhet!

Sedan är det en annan sak att litteraturen på utländska språk – liksom litteraturen på svenska – behöver aktiveras t ex genom samarbete med förskola, skola och föreningar.

CHRISTINA EKBOM

CHRISTINA EKBOM ARBETAR SOM FRISTÅENDE BIBLIOTEKS-
KONSULT. PÅ UPPDRAG AV LÄNSBIBLIOTEKEN I ÖSTERGÖTLAND
OCH JÖNKÖPING UTREDDE HON UNDER VINTERN BIBLIOTEKS-
VERKSAMHETEN FÖR INVANDRARE. UTREDNINGEN FINNS
PUBLICERAD. CHRISTINA EKBOM, VAR FEMTE LÅNTAGARE.
BIBLIOTEKEN I ÖSTERGÖTLAND PUBLICERAR 2003:2.

Bibliotekernes nye succes og udfordringer

For mindre end 10 år siden snakkede vi i dansk sammenhæng om at bibliotekerne var ved at miste brugergruppen større børn og unge. For at modvirke dette blev det lagt vægt på at børnebiblioteket skulle være et attraktivt værested. I dag er ordet "værested" erstattet med at bibliotekerne ikke ønsker at være alternative fritidshjem. Hvorfor dette skift?

Med gratis adgang til Internet via bibliotekerne, har man tiltrukket en stor ny målgruppe; de mange nye medborgere børn, unge og voksne med udenlandsk baggrund. For at få større indsigt i denne nye brugergruppes biblioteksbrug og deres ønsker til forbedringer gennemførtes i Danmark i 2001 undersøgelsen "Frirum til integration". Undersøgelsen dokumenterede at andelen af lånerne med udenlandsk baggrund nogenlunde svarer til deres andel af biblioteksbrugerne.(ca. 10%). Deres biblioteksbrug adskiller sig imidlertid fra øvrige lånergrupper på flere punkter. De låner færre boglige materialer, de er meget flittigere benyttet af Internettilbudet og deres besøgsfrekvens er meget højere. 84% af de adspurgte uge svarer at de kommer på biblioteket mindst to gange ugentlig, 19% kommer hver dag. De tilsvarende tal for brugere med dansk herkomst er at 32% kommer mindst to gange ugentlig, og 6% kommer hver dag.

Dette forhold at unge biblioteksbrugere med minoritetsbaggrund har en særlig høj besøgsfrekvens har betydet at personalet (specielt i børnebiblioteket) har fået nærmest socialpædagogiske opgaver.

PIGER, DRENGE OG MÆND

Kvinder og piger med udenlandsk baggrund benytter bibliotekerne i mindre grad end den øvrige befolkning. Dog kommer de små piger, samt en del unge piger som benytter Internet. Tre piger med irakisk baggrund forklarer i undersøgelsen grunden til at de kommer så tit er at biblioteket er et af de få steder hvor der er tilladt for dem at komme. Det er ikke »velset« at de hænger på café, da der kan opstå rygtedannelse i deres miljø. Pigerne siger at biblioteket er himmelen, som deres frirum. De klager over, at de ikke må være sammen med drenge eller andre venner for deres forældre efter skoletid. Men biblioteket er tilladt. Alternativet til biblioteket er at hænge hjemme på deres værelse i 6-7 timer, siger de. Sara siger: »Har du lagt mærke til, at der er meget få unge danskere, der sidder hernede og chatter? ... Danske piger er opdraget til at omgås drenge, og de ved, hvor grænserne går. For os er det forkert at snakke med drenge, så derfor chatter vi. Vi er nærmest henvist til at få de erfaringer på chat-rooms.« Pigerne har Internet hjemme, »men der er man ikke fri ved computeren«, siger Samara. Derfor går hun aldrig ind på chat-rooms eller e-mail hjemmefra. De ønsker, at biblioteket etablerer et »hommeligt« computerrum, hvor kun piger kan komme. Det er for at hindre, at deres brødre eller fætre ser dem og sladrer om, hvor ofte de er på biblioteket.

Den største brugergruppe ved pc'erne er dog de små og større drenge. Efter skoletid myldrer de ind, og mange steder bliver de til de skal hjem og spise. På et stigende antal biblioteker er der også problemer med at personalet bruger for meget energi og tid på at dæmpe støj og konflikter omkring pc'erne – og delvist at opdrage på ungerne. Frirums-undersøgelsen satte også fokus på dette punkt:

RO OG URO – MODSATRETTEDE BEHOV

Ud over at brugerne ønskede flere og nyere materialer på modersmål, så var der ønske om mere ro til studier, samt flere og hurtigere pc'er. Disse to sidste ønsker udtrykker to modsatrettede behov. Nogle kommer for at bruge biblioteket som et studiested, mens mange unge kommer for at benytte biblioteket som et mødested, hvor de kan chatte, flirte og møde vennerne. Adnan er ingeniørstuderende, han synes at der skal være mere ro til at lave lektier; »Vi er ni søskende. Nu er de fleste gift og har børn. Nogle gange kommer de alle sammen på besøg, så tager jeg på biblioteket og læser lektier.« Flere af de ældre lånere synes der er for meget støj

omkring pc'erne: »Det vrimler omkring computerne. Det er ikke til at læse for al den støj. Der er jo mange ting, som man ikke kan låne med hjem, så derfor skal man kunne sidde på biblioteket og arbejde i fred og ro,« siger Ninh.

Mange af de unge, vi interviewer vil ikke skrive under på, at der skal være mere ro. Deres ønske til forbedringer på biblioteket er flere og hurtigere pc'er – så der ikke er ventetid på at komme til pc'erne.

Min holdning til dette paradoksproblem, hvor nogle ønsker ro og andre vil støje, er at bibliotekerne skal inddeles i forskellige støj- og brugszoner. Det ER svært for børn og unge at være stille, deres begejstring bobler. Samtidig skal de ikke fortrænge de lånergrupper som vil have ro og fordybelse. Ikke alle biblioteker kan indfri en fleksibel rumløsning. I så fald skal de brugere som ønsker ro have forrang.

Hvorfor er det bibliotekets tilbud over hele Danmark tiltrækker minoritetsbørnene som honning tiltrækker bier? Det er tre grunde: biblioteket er gratis at benytte, der er mange computere til rådighed og tilbudet passer ind i mange indvandrers grupper traditionen for det "uorganiseret fritidsliv." Som Mohsen Haidarian påpeger i sin afhandling Invandrare, kulturmöde och bibliotek forventes det i den traditionelle mellemøstlig/islamiske kulturarv at mænd og drenge forventes i mange familier at opholde sig udenfor hjemmet – som er kvindernes domæne. Biblioteket er varmt, der er relevante tilbud – derfor er vi et godt sted at komme. Hvor skulle de ellers være?

Foto, Pierre Skönnegård.

KARAKTERISTIKA FOR DET TRADITIONELLE FAMILIEMØNSTER

De største indvandrer- og flygtningegrupper i Danmark udgøres af arabisktalende (primært palæstinensere og irakere, tyrkere, folk fra ex-jugoslavien, iranere og somaliere.) Det er problematisk at lave faste karakteristika på forskellige kulturmønstre. Mohsen Haidarian har alligevel turdet at opstille fællestræk i den traditionelle mellemøstlige familiemønster som jeg tror vi kan nikke genkendende til. Helt grundlæggende er referencen til storfamilien og familieforpligtelserne;

- Grænsen mellem arbejdsliv og fritid er meget svag
- Der er en tradition for et kønsopdelt liv; mændene er ude, kvinderne er i hjemmet
- Ægteskabet indgås ikke som udtryk for kærlighed, men som en pagt hvor kærligheden udvikles med årene
- Kvinderne forventes i de fleste lande der bygger på islamiske traditioner, at være jomfru ved ægteskabsindgåelsen. Traditionen med at bære tørklæde referer til at kvinderne vil forårsage »kaos«, hvis de ikke tildækker sig, fordi mændene ikke kan styre deres begær, hvis de ser skønheden i al sin udfoldelse. Kønsadskillelsen har samme begrundelse
- Der er en klar grænse mellem kvindelige og mandlige kønsroller og opgaver. Dette overvåges af en uformel social kontrol
- Ens referenceramme er familien i bred forstand (udover forældre og søskende – er der onkler, tanter, fætre og kusiner osv.)
- Familien udgør sikkerhedsnettet, økonomisk og socialt. Konflikter, problemer og kriser forventes løst indenfor familien (ægteskabelige kriser, hjælp til syge og ældre, og psykisk syge)
- Man undgår helst offentlig/professionel hjælp
- Det, man foretager sig, er sjældent udtryk for en aftale eller plan, men organiseres spontant – fra besøg ved venner/familie til fritidsaktiviteter

Det traditionelle familiemønster møder vi også i brugergruppens måde at benytte biblioteket på. Fx er der mange af pigerne der ikke benytter bibliotekerne efter at de bliver gift. Dog er der selvsagt mange eksempler på grupper og enkeltpersoner som bryder med traditionen, eller kombinerer traditionen med moderne livsform – også i det offentlige rum.

NYORIENTERING MOD ETNICITET OG RELIGION

Det paradoksale i den aktuelle situation er, at der, på trods af internationalisering og globalisering, synes at ske en modsatrettet orientering både fra majoritetssamfundene og minoritetssamfundene. I den internationaliserede verden har forskellige befolkningsgrupper meget mere indblik i hinandens verden end nogen sinde tidligere. Fra Japan til Nordkap ses de samme MTV-udsendelser og de samme amerikanske soaps. På trods af dette er dyrkelse af etnicitet, religion og tradition er blevet moderne. I 70erne var rockmusik, miniskørt og sekularisering normen i Bagdad og Bonn, Sarajevo og Sao Paulo. I Mellemøsten var det i samme periode sociale krav og paroler om ét fælles sekulært Palæstina for jøder og palæstinensere, som mobiliserede. I dag er det muslimske bannere og slagord, som præger demonstrationerne i de palæstinensiske selvstyreområder. Befolkningen er den samme, de sociale forhold er generelt ikke forandret – men den religiøse del af identiteten vægtes i dag. I 60erne og 70erne var det panarabismen iblandet lidt socialistisk retorik, som var de arabiske ledere og massers referencegrundlag.

Den norske antropolog Hylland Eriksen påpeger en lignende fænomen i Latinamerika; »På syttitallet blev der dannet fagforeninger som skulle fremme de fattige bøndernes sak i Bolivia. Den gangen ble det lagt vekt på at de var »peasants«, jordløse fattigbønder, og at de ble utbyttet av den føydale klassen av jordeiere. Femten år senere ble nye organisasjoner dannet på vegne av de samme menneskene, men denne gangen ble fattigbøndene i stedet omtalt som »indígenas«, urbefolkning. Nå var deres identitet blevet indianere, ofre for den europeiske erobringen og senere kulturimperialisme, som blev vektlagt.«

Denne forandring på verdensplan præger også udviklingen i de hjemlige minoritetssamfund, hvor der kan spores en voksende interesse for ens egen særlige historiske, religiøse og kulturelle arv. Det afspejles også i de typer af bøger, der bliver efterspurgt fra bibliotekernes indvandrersamlinger. For 15 år siden var der mange politiske flygtninge fra Iran, som fx efterspurgte bøger om socialistisk teori. I dag er efterspørgselen skiftet til bøger om iransk historie, iransk sprog og bøger om den før-islamiske iranske religion, zarathustrisme. Tilsvarende opleves stor efterspørgsel af bøger om den politiske situation i Mellemøsten og bøger om islam på arabisk. Som *Frirum til integration* konkluderer: »Kendetegnende for de fagbøger, der udlånes mest er, at behandlingen af emnerne er indlejret i oprindelseslandets kulturelle kontekst.«

Kvalitetsformidling på fremmedsprogene på bibliotekerne er kompliceret, al den stund vi sjældent behersker et eller flere af disse sprog. Samtidig er det indlysende for mig at vi ikke bevidstløst skal formidle materialer som styrker ideer om etnisk eller religiøs opdeling af befolkning og lande. Det betyder et opgør med bibliotekspersonalet som den neutrale formidler, og viden om materialer som udforer konservative, nationalistisk dyrkelse, underlæggelse af religiøse skrifter på den ene side – og majoritetssamfundets krav om etisk renhed, at alle skal blive ”ligesom os” på den anden side.

ÅGOT BERGER

Leder af Biblioteket Blågården i København

LITTERATUR:

**BERGER, ÅGOT: MANGFOLDIGHEDENS BIBLIOTEKER. KBH, 2001
FRIRUM TIL INTEGRATION; EN UNDERSØGELSE AF DE ETNISKE
MINORITETERS BIBLIOEKSANVENDELSE. ÅRHUS 2001.**

WWW.AAKB.DK/FRIRUM

**HAIARIAN, MOHSEN: INDVANDRARE, KULTURMØTE OCH
BIBLIOTEK. BORÅS, 1995**

**HYLLAND ERIKSEN, THOMAS: FLERKULTUREL FORSTÅELSE.
OSLO 1997.**

Lära nära

Öppna utsikter i Brämhults kommun del i Borås har blivit en känd företeelse, som berör många inom kommundelen. Det hela rör sig om ett EU-projekt med flera samverkande delar.

Projektet är nu inne på sitt andra år. Kärnan i det är en sfi-utbildning (svenska för invandrare) för 25 mammor till barn i förskoleåldern. I stället för att lämna sina barn på förskolan i Brämhult och gå på sfi-undervisning inne i stan på Ramnåsskolan får mammorna sin undervisning på hemmaplan i direkt anslutning till barnens förskola, Silviagården. Undervisningen sker både tillsammans med barnen och var och en för sig.

UNDERVISNING NÄRA BARNVERKSAMHETEN

På detta sätt kan en undervisning skapas, som bygger på att ta vara på det närliggande på många olika plan. Att lära tillsammans med sina barn ger en mångfald möjligheter. Genom den dagliga samvaron med barnens förskola skapas unika möjligheter för mödrarna att lära känna den svenska förskolan. Närheten som uppstår vid de gemensamma fikastunderna och vid promenader, kakkbak och många

andra gemensamma aktiviteter skapar ovärderliga förutsättningar för god samverkan mellan förskola och hem. Sfi - lärarna och förskollärare hämtar sitt undervisningsmaterial i den närliggande verksamheten. T ex hör digitalkamerorna till de viktigaste läromedlen. Överallt finns de med och alla bilderna skapar möjligheter för

Foto, Anders Kihl.

både barn och mammor att träna ord och begrepp. Några reguljära läroböcker finns det inget behov av. De egna bilderna, Borås Tidning, barnböcker och informationsblad är exempel på material som räcker mer än väl till som underlag för inläringen. Varje dag avslutas med en sångstund. Då kommer mammorna in till förskoleavdelningen och sjunger tillsammans med barn och personal. Föräldrarna får lära sig barnens sånger och kan varva de egna sångerna i hemmet med "Imse vimse", "Blinka lilla" och alla andra sånger som hör till den svenska sångskatten. Dessutom kommer en gång i veckan en lärare från Kulturskolan i Borås, Lotta Schedvin. Hon har med sig nya sånger och en hel arsenal av spännande redskap för att göra texterna lättare att förstå. Lottas sätt att förmedla sångglädje och gemenskap ger de allra bästa förutsättningar.

BIBLIOTEKETS ROLL I PROJEKTET

Lära-nära handlar också om att ta tillvara allt som finns att erbjuda inom kommunens olika verksamheter. T ex får deltagarna träning i IT-kunskap och Internetsökning hos bibliotekarien Amin Beik på Hässelhus bibliotek. De kunskaper som Amin förmedlar öppnar dörrar t ex till kommande utbildning, möjligheter att stödja sina egna barn samt till kontakter med hemlandet via tidningar på Internet. Barnbibliotekarien Sanja Letic besöker gruppen varje vecka för att berätta om barnböcker och visa på de möjligheter som finns att tillgå på biblioteket. Hon hjälper också föräldrarna att förstå hur viktigt det är för barnen att träna sitt modersmål. Modersmålet, förstaspråket, lär man sig i barndomen i alla kulturer runt om i världen i ett nära samspel med familjemedlemmar och personer i barnets närmiljö och det omgivande samhället. Detta språk är starkt knutet till känslor och upplevelser, som barnet bär med sig hela livet, och betyder en väg till en stark identitet. Trots att föräldrarnas mål är att lära sig att tala svenska är det av största vikt att de får kunskap om betydelsen av modersmålet för deras barn, inte minst när det gäller kunskapsinhämtandet i skolan. Sanja inspirerar mödrarna till berättande och läsning och skaffar in böcker på de olika språken. Genom lära-nära-perspektivet har vi alla fått erfara av hur mycket vi har att lära av varandra. Vi har mer och mer insett och kunnat ta tillvara den resurs som mammorna utgör för sina barn på förskolan. Ett exempel på detta är sagostunder på de olika modersmålen. Mammorna tränar med hjälp av Sanja inför sagoläsningen där barnen får glädjen av att höra

sagor på det egna språket. Även barn, vars mammor inte får del av sfi-utbildningen, får vara med och höra sagor på sitt förstaspråk.

NYA KONTAKTER EN SYNERGIEFFEKT

Lära-nära-tanken bygger på att skapa integration genom kontakter i närområdet med många olika människor. En viktig del av sfi-utbildningen utgör praktikperioden på 6 månader. Inom Öppna utsikter ordnas alla praktikplatser på området, t ex inom skolan, äldreomsorgen och de privata företagen på inom kommundelen i närområdet. Detta resulterar i att överallt där sfi-deltagarna rör sig träffar de numera på bekanta människor och de känner sig hemma inom många olika miljöer genom det målmedvetna arbetet att skapa kontakter med människor och verksamheter. Och visst är det lätt att förstå att det är lättare att våga ta sig till t ex biblioteket och be om hjälp när man känner de som jobbar där. Många av våra miljöer kan verka främmande för personer från andra kulturer. Den mänskliga kontakten är den viktigaste vägen till kontakt med det ovana.

EN SAMMANFATTNING AV PROJEKTETS GRUNDSYN

En verklig integration blir möjlig då den bygger på att sociala kontakter skapas, att vi lär av varandra i ett ömsesidigt utbyte och att vi bygger på den goda livskraften, att se möjligheterna.

Genom ett sådant synsätt öppnar vi utsikterna inte enbart för våra nya medborgare utan för oss alla i ett samhälle, som tar till vara den rikedom som finns i mångfalden.

INGA-LENA PERSSON

Projektledare

Intryck från studiebesök på bibliotek i Queens, mars 2003

Queens är en synnerligen mångkulturell stadsdel i NY, många lågutbildade och ganska hög arbetslöshet. Bibliotekets insatser är mycket imponerande åtminstone då det gäller barn- och ungdomsverksamheten.

Queens har en folkmängd på något mer än 2 miljoner och den högsta bokutlåningen i hela USA. Då det gäller barnen är mer än 40% födda utomlands och 60% talar annat språk än engelska hemma. Queens Public Library har 63 filialer. Biblioteksverksamheten för barn- och tonåringar är högt prioriterad och bibliotekets nätverk är omfattande.

Foto, Elisabet Håkansson.

Efter en ca 45 minuters lång resa med tunnelbanan från Manhattan anlände jag en kylig vintermorgon i till huvudbiblioteket i stadsdelen Queens. Gatorna var nästan folktomma trots att klockan strax var 10.00. Redan under resan kunde jag lägga märke till att jag förflyttade mig till en annan stadsdel. Bebyggelsen var i vissa delar av detta centrum och särskilt stora genomfartsgatan sliten och i dåligt skick. Men det fanns även andra exempel, mer väletablerade och välstädade stadsdelar. Man bodde, fick jag också veta, i ganska stor utsträckning grupperat efter nationalitet.

SPRÅKUTVECKLING - EN BIBLIOTEKSANGELÄGENHET

Bibliotekets publika ytor var belägna på nedre botten. Personalens arbetsplatser var med svenska mått mätt inte stora, man satt med andra ord ganska packat. Till stor del i kontorslandskap.

Det publika biblioteket kändes mycket välkomnande. Varje morgon fick jag som besökare liksom all övrig personal på biblioteket passera vakten och fick, vad gällde mig, ny namnskylt för varje dag med aktuellt datum. Vakter fanns under hela dagen också inne på biblioteket.

Man skyltade gärna med böckernas framsidor och man fick nästan en känsla av att vara i en bokhandel. Man kände att man gärna ville stanna och titta i böckerna. På barnavdelningen hade man låga bokhyllor vilket gjorde att man hade bra uppsikt över avdelningen och som låntagare lätt att orientera sig. Det fanns ett stort

Foto, Elisabet Håkansson.

engagemang och en positiv stämning kring barn- och ungdomsverksamheten. Samarbetet folkbibliotek och skola uppfattade jag dock inte som så utvecklat.

Alla barn skulle, så fort som möjligt lära sig amerikanska för att kunna hänga med i skolan och ta del av det som erbjöds. Att barnen fick ett bra språk var "allas angelägenhet" Man gick ut och mötte barnen och föräldrarna där de fanns och ett speciellt fint samarbete hade man med sjukhuset bl a med Jamaica Hospital Center där jag fick möjlighet att vara med vid ett tillfälle. Alla vuxna engagerade sig i barnens språkutveckling, så uppfattade jag det!

En speciell avdelning för unga vuxna fanns det också där en av bibliotekarierna hade en övergripande funktion för hela Queens. Samarbetet med polisen då det gällde tonåringar i riskzonen och sagostunder för förskolebarn på gymnasiedagis var en annan här ej vanlig verksamhet.

BESÖK PÅ TVÅ FILIALBIBLIOTEK

Det gavs mig också tillfälle att göra ett besök på filialen i Flushing och East Elmhurst. I Flushing bor det övervägande asiatisk befolkning. Ett myller av människor av alla åldrar rörde sig kring biblioteket som var nytt, med glasfasader och beläget i centrum. Biblioteket hade publika ytor på två våningar. Barnavdelningen, som var belägen på bottenvåningen var i likhet med huvudbiblioteket i Queens tilltalande speciellt då det gäller skyltningen. Här fanns det också som på många andra filialer läxhjälp för barnen på eftermiddagarna och även programverksamhet för de här barnen.

Jag fick också möjlighet att besöka filialen i East Elmhurst som nästan kan liknas vid en ganska traditionell svensk biblioteksfilial av god standard. När vi kom in i biblioteket satt skolbarnen samlade vid bord och arbetade i lugn och ro med sina läxor och till hands fanns en volontär som hela tiden cirkulerade runt bland de ca femton barnen. Efter en timmes jobb med läxorna erbjöds program. När jag var där var det en sagoberättare från Kanada som fångade de ca trettio barnens uppmärksamhet i mer än en timme.

East Elmhurst var de gamla världsberömda jazzmusikernas hemort, att bo på Manhattan var för dyrt. Därav finns här de på filialen de stora samlingarna av jazzmusikens stora mästare både om och av dem. I East Elmhurst besökte jag även ett skolbibliotek, och en förskola. Skolbiblioteket gav ett mycket inbjudande intryck

redan när man stod i dörröppningen. Skyltningen var tilltalande, gott om bord, men endast en dator för eleverna. Samtliga klassrum hade datorer fick vi veta. Lärarbibliotekarien, som inte var biblioteksutbildad, fanns till hands hela dagen och hade gott samarbete med de övriga lärarna. På gymnasieskolorna har man utbildad skolbibliotekarie men de är tyvärr ovanliga på tidigare stadier, menade lärarbibliotekarien vi talade med, åtminstone i Queens.

SAMMANFATTNING/KOMMENTARER:

Eftersom det sociala nätverket ser annorlunda ut där än i vårt land löser man också problemen/situationerna på ett annat sätt. Man arbetar mycket aktivt, brett och målmedvetet med att nå barnen och föräldrarna tidigt. Det ges kanske också möjlighet till mer spontant tänkande och agerande. Mycket viktigt att alla barn så fort som möjligt kan behärska engelskan, så var det generella inställningen som jag uppfattade det.

Man ger sig ut med böcker och bokprat/sagostunder dit människorna finns. Ge dig inte – prova igen! Bjud på dig själv! Improvisera när så behövs och tyd saker positivt! Alla program var gratis! Inga böter och gratis kopior.

ELISABET HÅKANSSON

Bibliotekskonsulent, Länsbibliotek Skåne

Fakta om barn- och ungdoms- verksamheten vid Queens Library

The mission of the Queens Library is to provide quality services, resources and lifelong learning opportunities in books and a variety of other formats to serve the informational, educational, cultural and recreational needs of the more than 2.2 million people in Queens, one of the most ethnically diverse counties in the country.

It holds an outstanding collection of more than nine million items in its Central Library in Jamaica and 62 branch libraries throughout the borough, and offers a wide variety of reading, writing and literacy programs and a broad range of special services, all free.

WHAT DO WE OFFER KIDS AND TEENS?

- » Latchkey drop in after school program at 35 locations. Designed in 1989: growing problem of unattended children after school
- » Homework assistance, utilizing real tutors, volunteers and Tutor.com (at 3 locations).
- » Traditional and non-traditional programs:
  - Poetry workshops
  - Chess clubs
  - Arts and Crafts
  - Cultural programs
  - Picture book time (for infants, toddlers and pre-schoolers)
  - Toddler Learning Center for parents and toddlers in English, Spanish and Chinese

- School library visits and library school visits
  - Summer Reading Clubs; encourages children and teens to read for pleasure over the summer break
  - Family (intergenerational) and parenting programs
  - KidsWorld Queens – with 18 Queens partners
  - Special programs to at-risk teenage populations – Teen Empowerment Project and Laurelton Youth Initiative.
- » Unlimited Internet access at all 63 location, and remotely. www.queenslibrary.org
  - » KidsLinQ – Special youth-oriented web page in each branch’s Children’s Room designed to guide children to the best that the Internet has to offer. Special youth oriented reference works are also available online.
  - » TeenLinQ – Newly designed teen web page gear specifically to the overall needs of the teens of Queens and New York City. More than just links to other pages; teens have access to original content to help them with their educational and recreational needs.
  - » Collections
    - All branches and the Central Library have material dedicated to children and teens. These range from board books and nursery rhymes for infants to picture books and easy readers for young children to fiction and a wide variety of non-fiction for school age children and teens. Book/cassette packages, musical cassettes, CDs and videos, computer databases, magazines and newspapers, and CD-ROMs are available in most collections.
    - Bookmarks, book lists and brochures for teachers, children, teens and their caregivers are available at all branches and the Central Library. Young Adult and Childrens librarians in local branches are trained to help children and teens find the best materials for homework assignments, pleasure reading and their special reference needs.
  - » Teen Workers – the Queens Library is the largest employer of teenagers in the borough. Teens may volunteer at age 14 and work for pay at age 15.
    - Teen Net Mentors – Teens assist all customers use our catalog, databases, search the Internet and get e-mail accounts.

- Pages – Traditional library employment. Teens re-shelve books and assist in other library functions.
- Community Service – Starting at age 14, teens may do community service at our libraries to earn credit towards high school graduation requirements.
- Professional mentoring – Twice a year, up to 15 part-time teens working with the Queens Library have an opportunity to be mentored one-on-one by a librarian for 2 hours a week for 15 weeks. This program gives teens first hand knowledge of the library profession.

CAROL KATZ

Assistant Coordinator of Children's Services, Queens Borough Public Library

SE VIDARE OM VERKSAMHETEN I QUEENS PUBLIC LIBRARY:
WWW.QUEENSLIBRARY.ORG

Ska alla nysvenskar integrera sig i samhället frågar Alireza Afshari i sin artikel i det här numret av Framsteget. Svaret han ger är ett rungande JA!

Ågot Berger skriver om att danska invandrarflickor ser på biblioteket som deras "frirum". En plats där de kan träffa jämnåriga och utvecklas utan att någon ställer några frågor.

Christina Ekbohm ställer frågan om bibliotekens invandrarverksamhet egentligen är negativ särbehandling. Här kan man också läsa om ett besök på bibliotek i Queens i New York och om projektet Lära Nära i stadsdelen Brämhult i Borås.

Redaktionsgrupp:

ANNELIE BÖRJESSON, EVA FRED OCH GUNNAR SÜDOW

FRAMSTEGET ÄR EN skriftserie som utges av Regionbibliotek Västra Götaland.

Varje nummer har ett tema eller tar upp ett speciellt område inom biblioteksverksamheten.